

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут - педагогічний

Кафедра - соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Волонтерська діяльність

Освітня програма Соціальна педагогіка

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ 26 ” серпня 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Волонтерська діяльність
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Дідух Ірина Ярославівна
Контактний телефон викладача	+380673420106
E-mail викладача	Dija30975@gmail.com
Формат дисципліни	Очна
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 3 (90 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до узгодженого графіка протягом навчального семестру. Також консультації у день проведення лекцій чи практичних занять. Можливі консультації через Інтернет ресурси за попередньою домовленістю. Обговорення індивідуально вибраних студентом питань з тематики лекційного курсу та самостійної роботи
2. Анотація до курсу	
<p>На сучасному етапі дуже велика роль надається теоретичному обґрунтуванню процесу волонтерства, але не завжди волонтер ознайомлюється та застосовує на практиці набуті знання. Тому для нас дуже важливо дати уявлення студентам про менеджмент волонтерської діяльності, найважливіші етапи індивідуального менеджменту волонтерів:</p> <p>стратегічне планування, індивідуальне управління, управління участю волонтерів в організації, інформаційне управління. Організація волонтерської роботи вимагає вивчення міжнародних традицій, історію розвитку благодійності, що і передбачене програмою.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни: сприяти оволодінню студентами знаннями основ волонтерського руху в Україні, зарубіжних країнах та вміннями, необхідними для організації волонтерських груп за умов майбутньої професійної діяльності, а також розвитку у студентської молоді соціальної активності, навичок усвідомленого та активного вибудовування власного життя.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сформувати системне уявлення про волонтерську роботу, ознайомитись з понятійним апаратом, зрозуміти взаємозв'язок з іншими дисциплінами та сферами професійної діяльності та суспільного життя; - визначити роль та функції волонтерів у сфері соціальної роботи, окреслити коло їхньої діяльності в організаціях різного типу; - засвоїти методи залучення людей до волонтерської діяльності та способи їх заохочення; - ознайомитися з особливостями волонтерської роботи зі спеціальними групами клієнтів; - опанувати теоретичні знання та практичні навички щодо створення волонтерських програм; - набуті знань та навичок управління діяльністю волонтерів та волонтерських груп. - навчити складати волонтерські програми та здійснювати управління діяльністю волонтерів; - формувати індивідуальний стиль професійної поведінки та діяльності майбутніх фахівців. 	
4. Компетентності	
<p>Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Загальні компетентності</p>	

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

ЗК14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного)

ФК3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення

ФК4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів

ФК10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення

ФК12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

ФК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм

ФК 14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері

ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах

5. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- суть і завдання волонтерської діяльності;
- правові основи волонтерської діяльності;
- теоретичні засади волонтерської діяльності;

методику організації волонтерської діяльності.

уміти:

- аналізувати структуру та зміст волонтерської діяльності;
- складати волонтерські програми;
- здійснювати управління діяльністю волонтерів;
- планувати та надавати добровільно допомогу потребуючим;
- залучати до волонтерської діяльності різні категорії населення;
- володіти методикою організації волонтерської діяльності;
- володіти методикою контактної взаємодії в процесі реалізації волонтерських програм та проектів.

6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			12		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			18		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
2,3	231 Соціальна робота Соціальна педагогіка	1,2			
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема1. Предмет, завдання волонтерської діяльності. Особливості функціонування волонтерської діяльності в Україні Тема 2. Волонтерська діяльність як основа соціалізації та розвитку особистості Тема3. Волонтерські групи як ресурс соціально-педагогічної діяльності державних і громадських організацій Тема 4. Умови забезпечення діяльності волонтерів Тема5. Методика розробки волонтерської програми Підготовка, супровід та форми визнання волонтерської діяльності Тема6. Моніторинг та оцінка волонтерської діяльності Тема 7. Генеза волонтерського	Лекція	1,2,3,4,5 Додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Лекція	Базова та додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Лекція	Базова та додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Лекція	Базова та додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Лекція	Базова та додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Лекція	Базова та додаткова література	Опрацювати текст лекції, визначені джерела (2год)		Протягом семестру
	Семінар	Базова,	Підготувати	5 балів	Протягом 2

<p>руху у вітчизняній та зарубіжній практиці. Волонтерська діяльність як основа соціалізації особистості.</p>		<p>додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>питання семінару. Розробити глосарій 10-ти термінів з теми Розробити кросворд на тему волонтерства (2год)</p>	<p>відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 8 Волонтерська діяльність особистість.</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 9 Волонтерські групи: завдання, діяльності, перспективи розвитку.</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання, завдання для роздумів.</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 10 Організаційно-методичне забезпечення діяльності волонтерів.</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання, завдання для роздумів</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 11. Дослідження впливу волонтерської діяльності на особистісно-професійний розвиток майбутнього соціального педагога</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання, завдання для роздумів</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 12. Розробка інформаційного</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова,</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом</p>

<p>паketу про зміст волонтерської діяльності. Складання програми вимог до волонтера.</p>		<p>додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>самостійні завдання, завдання для роздумів</p>	<p>балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>занять</p>
<p>Тема 13. Технологія здійснення орієнтування волонтерів. Розробка сценарію та проведення інструктажу з волонтерами. Методика проведення моніторингу та оцінки волонтерської діяльності</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання, завдання для роздумів</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 14 Методика проведення моніторингу та оцінки волонтерської діяльності</p>	<p>Семінар</p>	<p>Базова, додаткова та інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати питання семінару, творчі та самостійні завдання, завдання для роздумів</p>	<p>5 балів відповіді за теоретичні питання, 5 балів-творчі та самостійні завдання</p>	<p>Протягом 2 семестру згідно з розкладом занять</p>

6. Система оцінювання курсу

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною і ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи (див. Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника») Загальні 100 балів включають: 50 балів за самостійну роботу, 35 балів за практичні заняття, 15 балів за контрольну роботу.</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінюються по п'ятибальній системі.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу - 50 балів.</p>

7. Політика курсу

Політика курсу полягає у дотриманні Етичного Кодексу. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 і Положення 2

8. Рекомендована література

Базова

1. Волонтерський менеджмент : помічник / [упор. Ю. Мартинова]. – К. : Центр волонтерів ату «Добра воля», 2010. – 110 с.
2. Лях Т.Л. Методика організації волонтерських груп : Навч. посіб. / Т. Л. Лях. — К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. — 160 с.
3. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях ; авт.-кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. – К. : Версо-04, 2012. – 288 с.
4. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підруч. [для студ. вищ. навч. закладів] / [Т. Ф. Алексєенко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Звереві. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
5. Маккарлі С. Управління діяльністю волонтерів. Як залучити громадськість до вирішення проблем суспільства / С. Маккарлі, Р. Лінч ; пер. з англ. О. Винничук. – К. : Ресурсний центр розвитку громадських організацій „Гурт”, 1998. – 160 с.

Додаткова

6. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методологічні основи : монографія / Безпалько О. В. ; М-во освіти і науки України ; Ін-т проблем виховання Академії педагогічних наук. – К. : Наук. світ, 2006. – 363
7. Безпалько О. В. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей : метод. реком. до проведення тренінгових занять / О. В. Безпалько, С. В. Едель. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 32 с.
8. Благодійність в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.: ретроспективний аналіз : матеріали міжнар. конф. „На шляху до довіри у суспільстві: благодійність в українській громаді”, (Київ, 20–22 черв. 2005 р.) / [за ред. О. М. Донік]. – К. : USAID, 2005. – 123 с.
9. Бондаренко З. П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Бондаренко Зоя Петрівна. – К., 2008. – 247 с.
10. Бондаренко, З. П. Зміст та технології підготовки студентів до волонтерської роботи / З. П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 2. – С. 37–50.
11. Бондаренко, З. П. Модель організації волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу / З.П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 4. – С. 50–59.
12. Бондаренко, З. П. Опорний конспект лекцій до спецкурсу „Соціальнопедагогічні основи волонтерської роботи” / Бондаренко З. П. – Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2010. – 64 с.
13. Вайнола Р. Х. Технології соціально-педагогічної роботи : курс лекцій [для вищ. навч. закл.] / Вайнола Р. Х. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 152 с.
14. Волонтер. Хто він?: узагальнюючий досвід : метод. реком. для соц. пра- цівн. та волонтер. / [уклад.: О. Г. Сідько, Л. В. Комісарова, С. А. Ястремська та ін.] – Миколаїв : Управління у справах сім'ї та молоді облдержадміністрації : Миколаївський ОЦССМ, 2001. – 25 с.
15. Волонтери в соціальній роботі / [упоряд.: О. Главник, Н. Романова, Т. Дружченко]. – К. : Главник, 2006. – 128 с. – (серія „Б-чка соціального працівника”).
16. Волонтери: сила добра / під ред. : Т. П. Булата, М. В. Нестребчука, В. Д. Ритенко. – К. : Кур'єр ЮНЕСКО, 2001. – Вип. 7–8. – 163 с.
17. Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді : зб. ст. міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. „Обличчя соціальної держави” в рамках проекту „Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді”, (Київ, 22– 23 берез. 2006 р.) / [упор. Т. Л. Лях ; передм. Т. П. Басюк]. – К. : Християнський дитячий фонд, 2006. – 96 с.
18. Волонтерство: poradnik для організатора волонтерського руху / [О. В. Безпалько, Н. В. Заверико, І. Д. Зверєва та ін. ; уклад. Т. Л. Лях]. – К. : ВГЦ “Волонтер”, 2001. – 176 с.
19. Волонтерська служба недержавної організації соціальної сфери : зб. матеріалів / [О. Стецьков, Н. Майорова, В. Шелковнікова та ін. ; під ред. Р. Кравченко ; Благодійне товариство допомоги інвалідам та особам з інтелектуальною недостатністю „Джерела”]. – К. : Сфера, 2000. – 92 с.
20. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / [Вайнола Р. Х., Капська А. Й., Комарова Н. М. та ін.]. – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
21. Все вирішує ... співпраця : посіб. для громадських організацій / [пер. з англ. О. Олександрової, Г. Грінкевич ; Ресурсний центр розвитку громадських організацій “Гурт”]. – К. : Академія, 2000. – 167 с. – (Бібліотека РЦ “Гурт”).

22. Грига І. Чинники виникнення психологічних проблем у волонтерів та шляхи оптимізації їхньої роботи / І. Грига, О. Бриджовата // Наукові записки : зб. наук. пр. / Нац. ун-т „Києво-Могилянська академія”. – К. : Нац. ун-т „Києво-Могилянська академія”, 1999. – Вип. 7. Політологія, соціологія. – С. 67–79
23. Громадські об'єднання в Україні : навч. посіб. / [В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін та ін.] ; за ред. В. М. Бесчастного. — К. : Знання, 2007. — 415 с.
24. Державна підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій у м. Києві : посіб. для лідерів неурядових об'єднань / [Кулик О., Шевцова Ю., Логінова Т., Лясевич О.]. – К. : Головне управління у справах сім'ї та молоді виконавчого органу Київської міської ради : Молодіжна громадська організація „Клуб „Компас”, 2003. – 65 с.
25. Добровільна діяльність і меценатство в Україні / [авт.-упор. В. В. Болгов]. – К. : ВАТ „Вид-во „Київська правда”, 2003. – Вип. 1. – 110 с.
26. Довідник з фандрейзингу 2006 / [за ред. М. Гопкало, І. Шевченко]. – К. : БФ „Творчий центр Каунтерпарт”, 2006. – 164 с.
27. Досвід соціальної роботи м. Києва : інф.-метод. бюлетень освітньо-метод. та інф.-ресурсного центру соц. роботи / [за ред. К. С. Шендеровського, І. Я. Ткач]. – К. : КМЦСДМ, 2005. – Вип. № 4-5. – 170 с.
28. Дослідження волонтерства : практ. посіб. / [Соколовський В., СаксонГарольд С., Сміт Дж. Д., Лейх Р. ; упор. А. Дінгл ; пер. з англ. Л. Рудницької, Г. Грінкевич, В. Святненко. – К. : Ресурсний центр розвитку громадських організацій „Гурт”, 2001. – 60 с. – (Бібліотека РЦ “Гурт”).
29. Заверико Н. В. Організація роботи служби волонтерів : метод. реком. / Заверико Н. В. – Запоріжжя : ЗДУ, 2005. – 28 с.
30. Заверико Н. В. Основи управління діяльністю волонтерів : метод. реком. / Заверико Н. В. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – 36 с.
31. Загальна декларація волонтерів (витяг), прийнята на XI Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів // Волонтерський рух „Пенсіонер” в Україні : [зб.] / [упор.: Є. І. Стеженська, Н. В. Вержиховська.]. – К. : ТИРАЖ, 2002. – Вип. 2. – С. 11–13.
32. Івченко Н. М. Особливості розвитку волонтерського руху в Україні / Н. М. Івченко // Теоретичні питання освіти та виховання : зб. наук. пр. / Ін-т проблем виховання Академії педагогічних наук. – К. : Ін-т проблем виховання Академії педагогічних наук, 2000. – С. 90–93.
33. Івченко Н. М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціальнопедагогічна проблема (інтерпретаційний аспект) / Н. М. Івченко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 1. – С. 23–28.
34. Інновації у соціальних службах : навч.-метод. посіб. / [Т. В. Семигіна, В. Покладова, І. М. Грига та ін. ; за ред. Т. В. Семигіної]. – К. : Пульсари, 2002. – 168 с. – Бібліогр.: С. 140–143.
35. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : наук.-навч.- метод. посіб. для студ., магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц. роботи, соц. педагогіки / За аг. ред. С. Я. Харченка ; авт. кол. : С. Я. Харченко, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова та ін. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – 320 с.
36. Коваленко С. В. Волонтерський рух як важлива складова державної молодіжної політики в Україні / С. В. Коваленко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 2. – С. 89–96.
37. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. – Вип. 3–4. – С. 139–144.
38. Лях Т. Л. Волонтерський рух та сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський академічний дім, 2002. – Вип. 2. – С. 44–53.
39. Лях Т. Л. Людські ресурси волонтерського руху та шляхи залучення добровільних помічників до соціальної діяльності / Т. Л. Лях // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка / [упоряд.: О. Л. Караман, Я. І. Юрків] ; Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – К. : Альма-матер, 2008. – Вип. 6. Педагогічні науки. – С. 198–209.
40. Лях Т. Л. Сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні / Т. Л. Лях // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 22–23 квіт. 2002 р.) : [у 2 т.] / [за ред. М. І. Шкіля та ін.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – Т. 1. – С. 122–124.

41. Методика організації волонтерських груп : навч. програма для студ. спец. 7.010105 „Соціальна педагогіка” / [уклад. Т. Л. Лях]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – 58 с.
42. Мурашкевич О. А. Як стати волонтером / Мурашкевич О. А. – Луганськ : Луганський обласний благодійний фонд „Підліток” : ЛОЦСССДМ, 2005. – 82 с.
43. Назарук В. Створення та керування волонтерською програмою / Василь Назарук. – К. : Благодійний фонд „Центр волонтеріату „Добра воля”, 2001. – 70 с.
44. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: діагностичний інструментарій : метод. розробки / [уклад. Т. О. Рудякевич]. – Житомир : ЖДУ, 2004. – 20 с.
45. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів : збірка / під ред. І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонові. – К. : Наук. світ, 2001. – 49 с. – (Серія „Благополуччя дітей та молоді: можливості соціальної роботи”).
46. Святненко В. Нові технології волонтерства / В. Святненко // Добра воля. – 2004. – № 1 (27). – С. 10–12.
47. Сергієнко Г. З досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх фахівців соціальної роботи / Г. Сергієнко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 2. – С. 130–135.
48. Собчук В. В. Волонтерство як школа самореалізації особливості / В. В. Собчук, Л. В. Терещук // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 2. – С. 97–122.
49. Створення сприятливих умов для благодійництва в Україні : зб. матеріалів кругл. ст., (Київ, 9 квіт. 2001 р.) / [упор. Д. Новаківська] ; Міжнародний фонд “Відродження”. – К. : Міленіум, 2001. – 28 с.
50. Ступак Ф. Я. Благодійні товариства Києва (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / Ступак Ф. Я. – К. : Хрещатик, 1998. – 208 с.
51. Суховєєва Н. М. Участь волонтерів у діяльності центрів соціальних служб для молоді / Н. М. Суховєєва // Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики : матеріали доповідей на міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 29-31 жовт. 2002 р.) : [у 2 ч.] / [редкол. В. П. Бех та ін. ; Державний центр соціальних служб для молоді ; Державний ін-т проблем сім’ї та молоді. – К. : ДЦССМ, 2002. – Ч. 2. – С. 170–175.
52. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / [Капська А. Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х. та ін.] ; за ред. А. Й. Капської. – К. : ТОВ ВКП „Аспект”, 2001. – 140 с.
53. Як визнавати працю волонтера : практич. посіб. / [упор. В. Дибайло]. – К. : Видавничий дім „КМ Академія”, 2002. – 31 с.
54. Як стати волонтером / [упор. О. А. Мурашкевич.]. – Луганськ : Луганський обласний благодійний фонд „Підліток” : Луганський обласний центр соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, 2005. – 80 с.

Викладач Дідух Ірина Ярославівна